

ادبیات عمومی و محبوسه

هفته‌لق سیاسی ، ادبی ، علمی غزته‌در

جلد : ۲

سنه : ۲ ۲۸ ربیع الاول ۱۳۳۶ جمعه ایرتسی ۱۲ کانون ثانی ۱۹۱۸ نومرو ۱۹ — ۵۰

ایران ادبیاتینک ادبیاتمه تأثیری

میر عالی‌بیک نام معظمه نسبت بهاهی دیار وطنده به اربع وعرفانک
هامی منوری دولت‌آب و نجابتیهه عبدالحمید افندی ابره عبدالعزیز
هانده حضرت‌ترینک خاکبای عالی‌بیرینه تقدسه شکرانه .

می . نه

معارضه‌یی بک زیاده سون بر حجم [۱] اسلوب افاده‌می تدقیق و تنقید ایله شرفیاب ایدرکتی ،
تقدیردن زیاده تعریضی تضمن ایدن بر لسان ایله ، ایران اشعارینک نثرلرمدده تأثیر بارزینی مشاهده
ایتدینکئی سویلش و حتی بم ، بیامم نه مناسبتله ، کندیسنه اولان بعض اعترافاتمی سند اتخاذ ایتشدی .
بن بوادعادن - که حقیقت محضه اولسنی تمی ایدرم - فوق‌العاده ممنون و مفتخر اولدم . چونکه مختلف
دره‌لردن ، کلیشی کوزل طویلانمش میاه سرسری‌یه بکزه‌تدیکم مداد بیانمه ، بو دوستم غایت اصیل
بر منبع توجیه ایتک عنایتنده بولنیوردی . او یله بر منبع که زلال عرفاتی شرق و غربک بیکرجه
طبایع مستعدسه بیک سنه‌دن بری قانه قانه ویا قانه‌می قانه‌می اچمیشلر وینه توکده‌ده‌ما مشلردر .

منشی ماضینک ظلام ایهامنده قالان اوبیوک ادبیاتک بوکیجه نه تاریخیچه‌سنی تنظیم ایده‌جکم ،
نه تأثیر جهانشموانی ایضاح . اون اوچ یاشمدن بری او قودینغی آ کلامغه و آ کلا دینغی یازمغه چالیشیرم .
اوتوز بش سنه‌لک حیات تبعلک افکارمده ترسب ایتدیردیکی قناعتلری بر حسب حال صورتنده حضار
فاضله‌یه بیلدیرمک ایتیورم . سوزلرمدده بومسامره ایچون کتابلردن طویلانمش معلومات وامشاه دکل
سنه‌لرک ادراک و حسیاتمه حقیقت اوله‌رق قبول ایتدیرمش اولدینغی شیلر کورونه‌جکدر .

ادبیات ایرانیه حقنده بمل ، فقط اساسلی معلومات استحصال ایتک ایستینلره بو وادیده جدی
براستاد متبحر اولان حسین دانش بکک (سرآمدان سخن) یله (تعلیم لسان فارسی) عنوانی آلتندمه
اخیراً انتشار ایدن اثرلرینک قسم رابعی بالخاصه توصیه ایدرم . حسین دانش بک ایرانی بردودمان

طوپتپو سرای ھامیوتی زیارت

[مابعد]

صوکرە سلطان ابراھیمک مقتلی اولان دیوانخانە یە کچدک .

قەسەنە مەالتأسف یکی اصول معماری اوزرە تعمیردە بولنان بوراسنی کنیش و آیدینلق اولەرق کورنجە (کوسم والدە جکر پاردەسی اولمق حسیلە ، شکارینە آیدینلق بر مقتل انتخاب ایتمش !) دیە دوشوندیم .. قیریق ذوکوک صندیق و چکەمچە کبی اشیانک اورتەسندن آتلا یە آتلا یە محکم قفس بولنان اوفاجق بر پنجرەنک اوکنە کلدکە بو ، اوقوجە دیوانخانەنک تەک منفذی ایدی .

سلطان ابراھیمە یمک ویریلەن اوتارینخی پنجرە اوکنە طالب قالدیم .

بو پادشاھک نانکور معاصرلینە قارشى صوگ لعنتی ایشیدیور ومعیتنە بولنان ایکی جاریەنک تقاص ایتمش چەرەلرینی کورییوردیم !

بردنبرە اوکنەکی منظرە سینما پردەسی کبی دکیشیوردی :

اورادن (دیو باشلرینە بکزمەن برچوق قاووق قالبریلەطولو) اوفاجقە بر دیوانخانە یە کچدک . « — آە اجینلرک مشورت محلی ! .. » دیە سویلەنەرک ھان اورادن چکیلدم .. قوریدوردە زواردن برخانمافندی ایکی رھبریلە (جوری اوستە) مردیونی آرایوردی؛ نە قدر آرقەلرینە دوشدکسەدە طولانباغلی یوللردە ایزلرینی غائب ایتدک . فقط ھر حالدە اونلرک تعریفی اوزرە بزدە آرامغە قویولدق .. — خرقة سعادت دائرەسنگ آرقە جەتندە تخته دن معمول بر مردیوون ایتمش .

آرادینغیزی بردرلو بولەمیوردق .. آشاغی قاتدە طاش دوشەلی کنیش واوجی بو جاغی یوق کبی اوزانان بر یولە کیرەرکن — طویل قامتی اژدەجە بوکولمش غایت مسن بر خادم آغاسنە تصادف ایتدکە — آیاق قابیلرینی آرایور وکوزلری ای کورمەدیکندن یولە میوردی .. اوخ اعلا ! سرایدە عمر کچیرمش بو اختیار لالانک معلومات صاحبی اولمسی امیدیلە (جوری اوستە) مردیوونى صورددق . نە جواب ویردی ایسە بکنیرسکز ؟ ..

« — آمان بندە چوقدن کورمک ایتدیم .. حالبوکە بوراجقەدە آیاق قابیلریمی بیلا بولەمیورم .. » بو جواب اوزرینە فائەدەسز یرە چکە یاریشیدیرمقدن سە یولازە دوامی ترجیح ایتدک .

(اکثراً اورتەدن وجودلری قالدیریلەجق بر طاقم ییچارە قیزلری آتدقلری ایچین

اولی . . . کنج رهبرمک اییدن اییه ذهننده یر طوتان (قانلی قویو) نك اوکنه کلدك که بیوک برطاش قپاقله اورتیلهرک قالدیرم شکلی آلمشدی .)

دلیلهم : « بوراسی قان طولو ایش . . . جزا کوردجک قیزلری آتارق قان ایچندم بوغارلارمش . . . ! » دییه حرارتله ایضاحات ویریرکن ، اختیار خادم آغاسی ده یانهزه کلش ، یتیشمشدی . . . « - یوق اویله دکل ، قفاسی کسلوب آتیلانلرک قانی ! او قویونی طولدیریر - مش . . . » اعتراضیه رهبرمک سوزلرینی تصحیح ایددرک بر آزاوولسون معلومات صاآدی ! (اعلان مشروطیتدن اول یازدیقم - آل عثمان حیاتی - نامنده کی اثرمده روایت اوزرد بو قانلی قویودن بحث ایتتمشدم ، قویو محلی بوسبوتون تصویرمک خلافتده بولدیم . - او اثرمی اعلان مشروطیتدن اول (طلب اوزرینه) و مسموعاتنه استناداً یازمشم . جاوید بک آفندی طبعی ایچین اونی پارسه کتوردیکی اثناده انقلابک وقوعیه عودت ایتتمشدی ، برقاچ آی صوکره بیک مشکلاته اثرمی الیه ایدم بیلدم .)

بواوزون وقراناقچه یولدن بر آزدها ایلروله نیجه ، (سلطان حمید اول) ک قیریق دوکوک تختی . . برطرفی چوکمش پثرمرده حالیه دیوار دینه آتیلویرمش . . فقط او خراب تختک — بوی بوکوک بروضعتله (اوزی) قلعه سنک کدر شهیدی (حمیتلی سلطان حمید اول) ک آلامنه شاهد (حزن مرثیه لرینی) لسان حالیه او قودینغی روحم ایشیدییور و صولمش یالدیدلری آرمسند ، قمرلمش توزلرک ستر ایدم مدیکی حشمتدار صنعتده او اسکی خاقانارمزک — غیرت وجلادتلرندن منعکس معنوی برپارلاقلی ده کوزلرم سزییوردی . . . !

— چوق یازیق . . . بو تختی ، اسکیلکنی بوزمامق شرطیه — تعمیر ایدوب او بیوک دیوانخانه ده کی یرینه قویارق محافظه سنه اعتنا ایدمک لازم دکلیدی ؟

(آوروپاده کزدیکم موزهلرده قرالبچه لره عائد دانتهلا پارچه لرینه وار نیجه هرشیئی مشتهیر ایدمش اولدیغنی کوردم ، حتی (ورمسای) سراینده (اغلون) ک اویونجاقلری بیه طور ییوردی . .)

(اوف بزم بوقیعتنا شناساغمن بزه نهر غائب ایتدیرمش ، و حالاده ایتدیرییور !)
صول طرفده ایچ ایچه ایکی محکم قیوسی بولنان خروف برطاش محبسه کیردک . بوراسی (پارس) ده (وهنسن) قله سنده کی اشکنجه محانه بکزه یوردی . محبستک تک منفذی اولان بیوک اوجاغنک ایچنده رنگی سیاهلارمش تحتهدن معمور بر بنا اسکله سی کور یلیوردی . (کیم بیایر وقتیه برینک فرارینه خدمت ایچین — طبعی بعض نافذ امرلره استناداً — کیزلیجه می یاپیلیمشدی ؟)

اوجانگك طاش صحنی ده غریب بر صورتده ایدی ، مصلا طاشنه بکزیهن صرملر ایسه نظرلره طور غونلق ویریوردی .

(صول طرفده بولنان دار بر آره لقدمه ئولو چقورلری کی قرانلغه کومولش موصلانگك ، خلاسنك ، یا خصوص هیئت مجموعه سنك وحشی و اسرار انکیز طوریشیه (اگر مدورده اولسه ایدی) ایشته بو محبس — اثرمدده تصویر ایتدیکم محلك تام حقیقی مدلولی ایدی .) اورادن ده اوزاقلاشهرق بر طاش مردیوه ندن یوقاری قاته چیققدق و صاغ قولده کی باشقه بر محبسك قپوسندن کیردك ، بورانك موصلانغه و خلاسنه منهی (کوف قوقولی) آرالغنی قاپلایان نحوست بیله انسانی اور کوته بیلیردی .

محبسك طولانی اوقدر یوکسك دكل ایکن (اور کونتمز طولایسپله سهو بصر علامتی اولسه كرك) محیطنه دهشتلر صاچان و نامتناهی کی کورینه ن قبه سنده صانکه بر اشکنجه بولوتنك ظلمتی طولایشیوردی .

صاغ طرف گوشه سنده ده بیوك بر قویو آغزی جسامتمده مدور بردلیك واردی ، کنج رهبرم آجی بر تبسمله :

— « بوراده کاهلر کیلیرمش ! » دینجه آرتق دلیکه یا قلاشه جق قدر کندمده طاقت بوله مه یهرق او کمدده آرقه مده او چوشان کاهلرک قان دامله لرینه معروض قالماق و همیله همان اورادن فیرلادم ، قاچدم .

شامه می طولدیران عصرلق قان قوقوسندن مضطر بایورکم بولانه بولانه اک اوست قاته چیه رقه رقی شهراده و سلطانلرک آتیدقلری (بوجاق) لری کز مکه باشلادق . (بوجاق) کاهنی چوق ایشیتمشدم . فقط سرایک هجری گوشه لرنده کی دائره لره ویریاهن براسم صایتمشدم .

(بوجاقلر) حقیقه سرایک اک هجری گوشه لرنده کاشن ایسه ده دائره اولیوب بوش آرالقلرنده برر موصلانی و خلایلی بولنان و تپه خاملرندن باشقه پنجره لرذن محروم بیوك اوطه لر (ده ها طوغریسی) ، کبار (حبس خانهلری) ایدی . بونلرذن بعضیسی حقیقه شاهانه اولوب سازنده لره مخصوص محفللری ده واردی ، نقشبلی یوکاری و دولابلری ده اوزمانه کوره مزیناتدن عد اولنه بیلیردی .

دیمك اولیورکه اختلاطدن ممنوع (فقط ضرر سز) شهراده و سلطانلرک محبوسلر حاللرینی اکنه رک خوشجه کچیرمه لری ده مطلوبدی .

حیاتك ادامەسى ایچین جسمك وروحك محتاج اولدینی كوشك صیجاق ضایسندن اوزاق و آتجق تپە جاملرندن اوزرین شباعلرك عكسلری كوزیله بیاهجك بوقورشونلی قبهلر آلتندە ساز و سوز دكلە مكدن لذت آله بیاهنلرك كچردكلری غریب عمری دماغمی یاقان برصیزی ایله تفكر ایتدم . ویواشجه :

« — شكرلر اولسون كه اوزمانك حتی اك مقبل سلطانلری صره سنده بولندم . چونكه هر فردا برشپه ایچتده طوغه جقدی . پدرك وفاتی برانقلاب سلطنت، عقبنده بنی ده بوشاهانه هزارلره طیقه بیلردی . » دیه میرلاندیم .

— کیریتیلی چیقیتیلی مردیوه نلری وصیقیتیلی ، كولكلی دهلیزلری اینوب چقارکن یولمزی شاشیردیغمزك فرقە واردق . بو كردا بلردن مخرج بوله مازکن — تصادف — بزى (جورى اوسته) مردیوه ننه آتسونمی ؟

« — ارخ نه اعلا ! » دپهرك آتی تدقیقه باشلادم — تعریف اولندیغی اوزره — سیاه بویالی تخته و دیک بر مردیوه ن... بر آرز طیرماشدق . تونر كردا دلری ایچنده بوکالان برطاوان آره سی . قورشونلی طامه باقان یقیق دوکوک بر پنجره (یاخود خراب بر دلیك .) ایشته (سلطان محمود) بورادن قاچیریلوب برادرینك خشمندن قورتارلمش .

نهایت یولمزی بوله رق آشاغی قاته ایندك وقوجه سرایده یالکز بردانه اولان حامی کز مکه باشلادق :

مر مردن معمول و اویمه لی دمیر قفسارله بولمش درت خلوتی حاوی واسع ، آیدینلق برحام . (خنکار خلوتی) مصنع قفس و بیاض قورنهلریله پك شاهانه ایدی . لکن خلوت قیولرینك بیاه بویله دمیرلره تحکیم ابدلمسی یورکلرده بلا اختیار بر قورقو حاصل ایدیوردی ! (شوراسنی سویاه مدن کچمیه یم که — حتی خنکار دأره لرندە کی قوریدورلره آچیلان پنجره لره وارنجه بوتون سرای محکم دمیر پارمقلقلره مجهزدی ؛ بوندن آکلاشیلیوردی که — یالکز تخت شهزاده لرینك فرارندن قورقولمیوردی ، بلکه پادشاه زمان کندی دأره سنده بیاه جانندن امین اوله میوردی .

— مادام که قوجه سرایده برحام وارمش . . . عجبا محبوس شهزاده و سلطانلر نروده ییقانیرلردی ؟ دیه سویله نیرکن : زائرلردن برخاتم افندی — « دمیر بولملری کور میورمیسکن ؟ .. فرمان صدوریه بوزایه کتیریلیر یقاندقندن صکره ینه بوجاقلرینه کتوریلیرمش .. » جوابی ویردی ایسه ده : بن — « بو بولملرک اک یوکسک و محکمی خنکار خلوتنده بولمنسه نظرأ

سوس ایچین اعمال ایدلمش اولمسی قبول ایدرم . سرای خلقیه قطعاً اختلاطدن ممنوع اولان شهزاده لر عجبا نه صورته ییقانیرلردی ! بو بکا مراق اولدی . « دینجه - او خانم افندی - » بونده آکلاشیلیمه جق کوجاڭ یوق .. انسانلردن اوزاق اویله شیطان یوارلنده عمر کچیرمه محکوم زواللیلرک ییقانمغه ده حقاری اوله ماز ، « جمله سیله مقابله ایدنجه هپ کولو شدک . بزده (سلطان عثمان کوشکی) نی توصیه ایتدیله . اوجی بوجاغی اولیان سرايک قورقونج محالرنده طولاشمقدن ایسه (سلطان عثمان کوشکی) نی کزملی ترجیح ایتدک . بیوک دیوانخانه دن طولاشه رق سینهنسی برقاچ لطیف آغاڭ سایه سنه معروض ، مربع شکله کوزل برحوضی بولنان آراق باغجه یه چیققد . بوراسنک (سرايک ایچنی قاپلایان قسوته مخالف اوله رق) پک سویملی برحالی واری ،

(دایه اوغلنک خربالانمسی یوزندن باش خاصکی فادینه نسبت اوله رق) (اوجی سلطان احمد) ک باباسی (سلطان ابراهیم) طرفندن آتیلدیغی وبوغولمسنه رمق قالمش ایکن قورتارلدیغی جوضک بو اولدیغنه ، - سرايک اک ایچ باغجه سنده تک برحوضی اولمسی حسیله - حکم ایتدم .)

— کوسم والدنک و پادشاهک مرغوبی دها سائر نافذالکلم قادینلرک انتقاملرینه ، رقابتلرینه قربان اولان برطقم زواللی جاریه لر . محبسلرده سورونورکن ، بعضلرینک قفالری کسلیرکن ، یاخود آغزی دیکیلیمش طور بهلرا یچنده سراي بورنندن (آق دکزک طویمق بیلمز معدنسنه) فیرلاتیلرکن ، چیقاردقلری فریادلرک عکسلریله — سرايک سراپا یازیلی دیوارلرندن (هیچ اولمازسه) معنوی براستناد وحمایه دیلنیرکن ، — بو حوضک (چیچکللی و مسک قوقولی) کنارنده سلطان ابراهیم — شکر پاره لری وتللی خاصکیلریله کیم بیلر نه قدر جنبشلر ایتمش ، نه قدر صفالر سورمشدی !

— بن - ایکنلیرله قهقهه لرک چارپیشدیغی بوتضادی دوشونیرکن (چیلزلنی و صولغونانی عصرلردن قالمه اولدیغنه دلالت ایدن) یر خطمینسی و (چیچکلری دوکولش اولاسندن) طانیه مدیغم تک توك و بعض فدانلرک اسرار انکیز و حزنی صالنه لرینه کوزلرم ایلشدی .. — اونلرده لسان حالایله : « اوت ای زائر ! بز تخمدن چیچکه و چیچکدن تخمه منقلب اولورکن نهلر کوردک ونهلر کچیردک ! » دییورلردی ،

(سلطان عثمان کوشکی) نه کلدک :

صیق قفسلی و آیدینلق اوزون بر یولاک صاغنده صره لاش او طه لره کپروب چیقارق

تدقیق ایدیوردق — بودا ئورده دمیره عائد برشی یوقدی . صیق قفسلی اوفاقچه پنجرلی
واوکلری ظریف چینی دوشهلی اوجاقلری بولنان سویملی اوطهلی کورونجه (روم ایلی
قوناقلری) خاطرلادم ،

طوپقو سرائینک قورشونلی قبهلرندن و یازیلی دیوارلرندن طاملایان روح ازیجی
برثقت ! (سلطان عثمان کوشکی) نك شن محیطنده قطعیا یر بوله مامش . بلکهده ، او
فرحلی ایچنده یانیسنک تجدد و ترقیه قارشى اظهار ایتدیکی تبسملری صاقلامشدی .
(بو بنانك طرز معماریسینی اوچ یوز سنه اولکیسنه بکرتهمدیکم ایچین) کنج
سلطان عثمان) ك بنا کرده سی اولسندن تردد ایتشدم . صوکره — خاندان عثمانینک بیوک
موقعنده بولنان پك محترم برذات نجابتیناهدن — او کرندم که (کنج سلطان عثمان) ك ایمش .
او طالعسر پادشاهك اوزمانه یه کوره (دمیر قفسلردن و پارمقلقلردن معاف ، بویله یکی
اصول و آیدینلق دائرهلر یاپدیرمسی) تجدد و تنوره اولان میل و محبتنی باهر بر صورتده
اثبات ایدیوردی .

خرقه سعادتک خانملره آچیلجی خبری اوزرینه معتاد مراسمله بزیده اوطه مسی
بر آرالغه آلدیلر . اوراده بکله شیرکن — کنج سرائیلیرك کورده قهقههلری — بیوک
صوفه نك قبهلرینی طولدیریوردی . آه امینم که — او قبهلرک عصرلق کوفلرینی یولوشدیران
بو قهقههلر — نه سرائیک ماضیسنه متعلق (قانلی ها ئله لرندن) ، نه ده (حال حاضرک سرائی
خارجنده کی سفالت فجیه لرندن) مؤثر حصهلر آله بیلوردی !

نهایت خرقة سعادت قیوسی خانملره آچیلدی . جامعہ بکزر بر محله ذات شاهانه نك
آلندن چوره آلمق شرفنه مظهر اوله رق اوراسنی زیارت ایتدک و صوفه ده بکله ینلره یول
براقمق اوزره هان دوندک .

ایلك دفعه بزى آلدقلى او سدى صوفه ده یاشماقلانوب تشیيعجیلر مذك اکراملری
آره سندده سلاملق قیوسنه طرغری یورودک . بیوک صوفه دن کچرکن — عینی قهقههلر
سرائیک لوش قبهلرندۀ عکسلر حاصل ایدهرک چینلایوردی .

— آه او طنان عکسلر ! — وقتیه قفسلرده مأیوس کونلر کچیردن مخلوع خاقانلرک ،
بوجاقلرده عمر سورده مضطرب شهزاده و سلطانلرک ، هله محبسارده ایکله یه ن طالعسر

جاریه لرك، زبده حیاتلرندن سوزیلوب او قبه لرك لوشقلرینه یوکساشم مغموم برحالت روحیه یی بوزارق (او غم بوجاغنه) شوخ وشاطر بر آهنگ بخش ایتک ایسته یوردی .
لکن هیات ! او تاریخی کدر و اضطرابلرك تولید ایتدیکی جهنمی بر آغیرلق ،
طویقو سرائینک مخوف محیطنده ، حتی بناسنک هر بر جزئنده حالا بوکون دالغه لایوب
طوریور .

— تاریخک بوصوقوجی خاطرهلرندن روحم خریالانمش ، فقط تدقیقتمدن فکرم
چوق استفاده ایتش اولدینی حالده ، محترم حامیه مایه عودت ایدرکن :
« — کوسم والدنک بوغولدیچی یری کوردکی ؟ » سؤالنه مخاطب اولنجه — بر آن
شاشیردم وصیقیه رق : « یازیق بوهیچ عقلمه کله مشدی ! » دیه میرلاندیم . تدقیقتمده
بیوک یر نقصان براقان بوغفلتمک ویردیکی تأثیری چهره مدن آکلایان محترم وصروتکار حامیه م :
« ان شاء الله کله جک سنه کورمدیککز یرلری ده کزرسکز » جمله سنی صرف بیوردی .
عاجزه ده تشکراتنی عرض ایدرکن ، امید شعله سنک کوزلرمده طولاشدیغنی قلمده کی
سروردن حس ایدیوردم .

امینه سمیه

وجوب وجود

ملکیم رفیع رضا توفیق بک افندی به مکتوب مفتوح

بر تک اولسون قارئ بولق احتمالیله بومقاله می سزه خطاباً نشر ایدیوردم . عفوی رجا ایله انتظار
ابتصارکزی مطالعه آتیهم اوزرینه جلب ایدرم .
چکن کون چاملیجه دن اسکداره اینیوردم . بر ذات نبالت سمات بنی فضاهجه تلطیف بیوردقلرندن
واپوری قاجیردم . هوا یک فنا ایدی . ناچار ، شکسته بسته برقایغه بیندم ، بشکطاشه طوغری
یوللاندیم . بلوطار ، اینجه بریاغمور ، حادثات جویه ، طبیعتی بکا زیاده سیاه یاقلاشدیریوردی . عادتاً طبیعتاه
قارشی قارشی یه کلام . بر طرفده مرمره ، دوز ، غنوده بر صفحه کبود وسیاه ، دیگر طرفده
متعدد قسملردن مرکب بر منظره مدنیه ، شهر بیرانی مخطر استانبول ، قدیم خریسو پولیسی
اذهانده اویاندران اسکدار ، آندن کهنه خالکیدونی احیا ایدن قاضی کوی ، اسکی ، یکی شوکتلات
بلده ، یاغمورله صوغوق ، روزکارله طالغه لرك جزر ومدی آرمهنده مفکرده می اشغال ایدیوردی .